

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TIEKARTTA

Kestävän kehityksen tavoitteet ja toimintaohjelma ohjaavat kestävän kehityksen edistämistä vuoteen 2030 saakka kaikkialla maailmassa, myös Suomessa.

YK:n jäsenmaiden uusien kestävän kehityksen tavoitteiden ja toimintaohjelman tavoitteena on äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys kaikilla osa-alueilla niin taloudellisesti, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristön kannalta. Kestävä kehitys on yhteiskunnallista muutosta, jossa turvataan nykyisille ja tuleville sukupolville hyvän elämisen mahdollisuudet niin, ettei luonnonvaroja kuluteta enemmän kuin maapallo pystyy tuottamaan. Ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Suomi muiden valtioiden tavoin valmistautuu parhaillaan toimeenpanemaan tavoitteet omalta osaltaan. Kansallisessa toimeenpanossa on tärkeää, että tavoitteet ymmärretään kuuluvaksi jokaiselle ja että ne ovat kaiken toiminnan ydintä, ei erillinen ja ylimääräinen tehtävä.

Kansalaisyhteiskunta ottaa kestävän kehityksen tavoitteet vakavasti ja siksi olemme halunneet miettiä sitä miten parhaiten toteutamme niitä Suomessa. Kehys ry on seurannut ja osallistunut vaikuttamistyöhön aktiivisesti Rion kestävän kehityksen kokouksista alkaen ja tuonut esiin kansalaisjärjestöjen näkökulmia niin kansallisesti, EU-tasolla kuin kansainvälisestikin. Laatimamme tiekartan apuna on käytetty kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä kartoittavaa kyselyä.

Jotta Suomi voisi antaa maksimaalisen panoksensa kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen ja siten kehittää omaa yhteiskuntaansa ja olla mukana koko maailmaan koskettavissa asioissa, on työhön osallistuttava laajalla toimijarintamalla. Tämä edellyttää eri toimijoiden roolien ja vastuiden selkeää määrittelyä. Kestävän kehityksen tiekartalla haluamme tuoda esille näkemyksiämme kestävän kehityksen toteutumiseen liittyvistä tehtävistä sekä joukosta toimijoita, jotka näiden tehtävien suorittamiseen voivat osallistua.

Haluamme näin painottaa paitsi laajaa toimijakenttää, myös eri vastuiden määrittelyä kokonaisuutena ja hyvissä ajoin.

POLIITTINEN OHJAUS

Agenda 2030 ja uudet kestävän kehityksen tavoitteet ovat valtioiden sopimat ja hyväksymät. Siksi niiden saavuttamisesta tulee ottaa vastuu korkeimmalla poliittisella tasolla. Suomessa tämä tarkoittaa pääministeriä ja hallitusta. Pääministerin alaisella valtioneuvoston kanslialla on käytännössä tärkeä rooli vastuiden jakamisesta edelleen eri hallinnonaloille. Näin voidaan varmistaa, että Suomi toimii kestävän kehityksen eri osa-alueiden edistämiseksi kattavalla ja koordinoitulla tavalla.

Vaikka päävastuu kestävän kehityksen tavoitteista on valtioneuvostolla, saa se tukea kestävän kehityksen toimikunnalta, jonka rooli monitoimijayhteisönä on vahvistaa poliittista ohjausta. Kestävän kehityksen toimikunnassa ovat edustettuina hallitus, eduskunta, hallinto, elinkeinoelämä, kunnat ja maakunnat, ammattiliitot, koulutus- ja kasvatustoimijat, kansalaisjärjestöt, tiede- ja taidemaailma sekä kirkkokunnat. Toimikunnan sihteeristön sijoittaminen valtioneuvoston kansliaan alaisuuteen ensi vuoden alusta alkaen on tervetullut päätös ja antaa oikean viestin poliittisen ohjauksen ja vastuun omaksumisesta.

Poliittiseen ohjaukseen osallistuu hallituksen lisäksi luonnollisesti myös koko eduskunta, jonka valiokunnissa tulee käsitellä niiden toimialaan kuuluvia kestävän kehityksen tavoitteita.

Käytännössä poliittista ohjausta voidaan tehdä pääministerin ja hallituksen johtaman kestävän kehityksen toimintaohjelman avulla. Tällaisten kansallisten toimeenpanosuunnitelmien laatimisesta tehtiin YK-maiden kesken yhteinen päätös kun kestävän kehityksen tavoitteet hyväksyttiin.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOIMINTAOHJELMA

Kestävän kehityksen toimintaohjelma tulee laatia avoimesti, läpinäkyvästi ja osallistavasti monitoimijayhteistyönä. Vetovastuu toimintaohjelmasta tulee olla valtioneuvostolla, jonka tulee hyödyntää etenkin kestävän kehityksen toimikuntaa sidosryhmien osallistamisessa. Erityisen tärkeää on ministeriöiden ja kansalaisyhteiskunnan asiantuntemuksen valjastaminen toimintaohjelman laatimiseen. Yhtä lailla kuitenkin eduskunnan, kuntien,

elinkeinoelämän, tiedeyhteisön, kansalaisten, ay-liikkeen ja kirkkojen on saatava sanoa sanottavansa. Myös Tilastokeskus olisi hyvää ottaa keskusteluihin toimintaohjelman sitomiseksi sen seurantaan ja arviointiin.

Kestävän kehityksen toimintaohjelman laatiminen tulee aloittaa mahdollisimman nopeasti OK , jotta Suomi voi profiloitua yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa aktiivisena kestävän kehityksen maana. Suomi kannustaa ja vauhdittaa omalla esimerkillään myös Euroopan unionia ripeisiin toimenpiteisiin.

Hallituksen tulee antaa vuosittaiset selonteot kestävän kehityksen toimintaohjelman toteuttamisesta eduskunnalle. Ensimmäinen selonteko tulee antaa loppuvuodesta 2016 .

TOIMEENPANO

Suomen tulee sitoutua toteuttamaan jokainen 17:sta tavoitteesta ja niiden alatavoitteesta. Koska kyse on valtioiden välisestä sopimuksesta, on päävastuun toimeenpanosta oltava valtionhallinnolla. Tavoitteiden vetovastuu tulee jakaa eri sektoriministeriölle kuitenkin niin, että erityisesti alatavoitteiden toteuttamisessa myös muut ministeriöt ovat mukana. Tavoitteet ja koko Agenda 2030 ovat kansainvälisesti yhdessä tunnistettuja tavoitteita koko maailmalle, mutta myös elintärkeitä kansallisen kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet ovat luonteeltaan keskinäisriippuvaisia – ne liittyvät läheisesti toisiinsa eikä niiden saavuttaminen irrallaan muista ole mahdollista. Tämä korostaa ennestään eri politiikanalojen välisen johdonmukaisuuden tärkeyttä. Kestävän kehityksen sosiaalisen, ympäristöllisen ja taloudellisen ulottuvuuden lisäksi on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota hyvään hallintoon. Myös kulttuurinen ulottuvuus tuo paljon lisävoimavaroja tavoitteiden saavuttamiseen.

Johdonmukaisuuden lisäksi tavoitteet tulee nähdä toisiaan täydentävinä ja tukevinä. Niinpä toimintasuunnitelmaa laadittaessa on syytä kiinnittää huomiota sekä paikallistasolta valtakunnan tasolle tapahtuvissa toimissa että eri toimialojen välisessä yhteistyössä. Valtioneuvoston kanslia tuottaa yhteismitallisen formaatin, joka tukee johdonmukaista suunnittelua ja tavoitteiden toteutusta sektorikohtaisesti. Toimintamalli huomioi erityisesti ihmisoikeudet, tasa-arvon ja muut Agenda 2030-periaatteet. Toimintamallin päätavoitteet asetetaan 15 vuoden päähän, mutta välitavoitteet viiden vuoden välein.

EHDOTUKSEMME ERI MINISTERIÖIDEN VASTUISTA TAVOITTEISSA

Tavoite 1: Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta
Valtiovarainministeriö ensisijaisesti; ulkoasiainministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 2: Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävästä maataloudesta
Maa- ja metsätalousministeriö

Tavoite 3: Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille
Sosiaali- ja terveysministeriö

Tavoite 4: Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Tavoite 5: Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia
Oikeusministeriö ensisijaisesti; sosiaali- ja terveysministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 6: Varmistaa puhtaan veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille
Maa- ja metsätalousministeriö ensisijaisesti; ympäristöministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 7: Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille
Ympäristöministeriö ensisijaisesti; työ- ja elinkeinoministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 8: Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja
Työ- ja elinkeinoministeriö ensisijaisesti; valtiovarainministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 9: Rakentaa kestävä infrastruktuuria sekä edistää kestävä teollisuutta ja innovaatioita

Liikenne- ja viestintäministeriö ensisijaisesti; työ- ja elinkeinoministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 10: Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä

Oikeusministeriö ensisijaisesti; opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäasiainministeriö ja ulkoasiainministeriö tiivisti mukana

Tavoite 11: Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat

Ympäristöministeriö ensisijaisesti; sisäasiainministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 12: Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys

Työ- ja elinkeinoministeriö ensisijaisesti; ympäristöministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan

Ympäristöministeriö

Tavoite 14: Suojella meriä ja merten tarjoamia luonnonvaroja sekä edistää niiden kestävä käyttöä

Ympäristöministeriö

Tavoite 15: Suojella ja palauttaa ennalleen maaekosysteemejä, edistää niiden kestävä käyttöä sekä pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen

Ympäristöministeriö

Tavoite 16: Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia, taata kaikille oikeuspalvelut, rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla

Ulkoasiainministeriö ensisijaisesti; oikeusministeriö, sisäasiainministeriö ja puolustusministeriö tiiviisti mukana

Tavoite 17: Vahvistaa kestävä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

Ulkoasiainministeriö ensisijaisesti, valtiovarainministeriö tiiviisti mukana

Toimeenpanossa ministeriöiden ohella keskeisenä toteuttajana ovat kunnat, jotka ylläpitävät kuntalaisten palveluita. Yhtäläillä tavoitteiden toteutukseen tulee osallistua niin elinkeinoelämä, kansalaisyhteiskunta, kirkot, ammattiyhdistysliike, eturyhmät kuin kansalaisetkin. Toimeenpanoon ja eri toimijoiden mahdollisuuteen osallistua siihen on myös muistettava varata riittävät taloudelliset resurssit.

Käytännön toimeenpanoa varten on olennaista saada tieto kulkemaan hyvistä esimerkeistä ja siten kannustaa kaikki toimijat mukaan. Yksi tällainen on YM:n koordinoima yhteiskuntasitoumus, johon kuka tahansa yksilö tai yhteisö voi vapaaehtoisesti ilmoittautua mukaan ja julkisesti luvata miten toimii kestävästi. Olemassa olevaa demokratia.fi-sivustoa voidaan hyödyntää tiedotuskanavana ja konkreettisena tapana osallistua ohjelman valmisteluun ja seurantaan. Myös kansalaisjärjestöt tekevät paljon kestävään kehitykseen liittyvää viestintää, jonka tarkoituksena on levittää tietoa ja saada kansalaisia osallistumaan. Viestintää onkin syytä tehdä laaja-alaisesti kaikkien ryhmien toimesta.

Tavoitteiden toimeenpanossa tulee kiinnittää erityisesti huomiota niitä tukevaan viestintään, kokeilukulttuuriin kannustamiseen, yhdessä tekemiseen, kannustaa aktiiviseen osallistumiseen ja kollektiiviseen sitoutumiseen, innovaatioihin ja kokemusperäiseen ja tieteelliseen tietoon. Tavoitteiden toimeenpano antaa mahdollisuuden muokata kestävämpiä käytänteitä ja tarjota joustavuutta resurssien käyttöön.

SEURANTA

Seurannan ja arvioinnin on oltava olennainen osa kestäväen kehityksen kansallista toimintaohjelmaa ja toimeenpanojärjestelmää. Seuranta- ja arviointijärjestelmän pohjana tulee olla YK:n yhteiset kestäväen kehityksen mittarit.

Yhteiset maailmanlaajuiset mittarit kullekin tavoitteelle ja alatavoitteille sovitaan YK:n tilastokomiteassa. Ne antavat suuntaa sekä EU:n (Eurostat) että kansallisen tason Tilastokeskuksille. Myös OECD teollisuusmaiden yhteisönä seuraa jäsentensä kehityksen edistymistä. Tilastokeskus ylläpitää kansallisesti findikaattori.fi – järjestelmää, joka voi toimia hyvänä työkaluna kansallisessa seurannassa.

Pidämme tärkeänä, että Suomi täydentää YK:n yhteisiä indikaattoreita omilla kansallisilla mittareillaan kunnianhimon ja kansainvälisen profiloitumisen takia. Suomen omilla mittareissa tulisi huomioida vammaiset ja muut haavoittuvat ryhmät, vaikkei niitä YK:n mittaristossa erikseen mainittaisikaan.

Myös kansallisen toimintaohjelman ja Agenda2030:n seurantaan tulee koota laaja-alainen toimijaryhmä. Tilastokeskuksella ja valtioneuvoston kanslialla on siinä luonnollisesti omat keskeiset roolinsa. Kestäväen kehityksen toimikunnalla on myös mandaattinsa puolesta mahdollisuus ja velvollisuus seurata kansallista edistymistä. Tämän lisäksi vankka

seurantajärjestelmä tukee myös vastuuvollisuuden periaatteen toteutumista ja antaa kansalaisyhteiskunnalle ja viime kädessä myös kansalaisille mahdollisuuden osallistua seurantaan.

Arviointijärjestelmän tulee sisältää selkeät tavoitteet, vastuunjako, tehokas palautteenantomekanismi ja hyvät mittarit perustuen luotettavaan dataan. Raportoinnin pohjana voidaan käyttää viimeisintä kestävän kehityksen suunnitelman raporttia täydentäen Bertelsmann Stiftungin elokuussa 2015 julkaisemaa ensimmäistä SDG indexiä. Raportointiin ja seurantajärjestelmään tulee keskeiseksi elementiksi lisätä oppiminen.

SUOSITUKSET

- ♦ Valtioneuvoston tulee ottaa vetovastuu kestävän kehityksen Agenda2030:n toimeenpanosta Suomessa.
- ♦ Suomen tulee sitoutua toteuttamaan jokainen 17:sta tavoitteesta ja niiden alatavoitteesta.
- ♦ Kansallisen kestävän kehityksen toimintaohjelman laatiminen tulee aloittaa välittömästi.
- ♦ Kestävän kehityksen toimintaohjelma tulee laatia avoimesti, läpinäkyvästi ja osallistavasti monitoimijayhteistyönä kansalaisyhteiskunnan ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osallistuminen turvaten.
- ♦ Hallituksen tulee antaa ensimmäinen selonteko kansallisen toimintaohjelman toteuttamisesta eduskunnalle vuoden 2016 lopussa.
- ♦ Kansallisen toimintaohjelman tulisi sisältää myös seurantajärjestelmä ja turvata vastuuvollisuuden periaatteen toteutuminen.
- ♦ Suomen tulisi täydentää YK:n tavoitekohtaisia mittareita omilla kansallisilla mittareillaan.